

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
וארא
שבט ה'תשע"ג ב'שב"ד
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

השלמה בעניין אליהו הנביא שמוחל עוונותיהם של כל המשתתפים בברית מילה, האם זה דוקא במילה עצמה או גם למשתתפים בסעודה, והאם צריך לדקדק אחר מוהל וסנדק צדיקים.

מסקנא בעניין אמירת פסוקי שמע ישראל וי"י מלך, בברית מילה.

השלמה בעניין חידוש בעל יערות דבש, שחג הסוכות לעת"ל יהיה בחודש מרחשון, תיקון דברים מהשיעורים הקודמים והנחת העניין בצע"ג.

השלמה בעניין 'כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו', ותוספת דברים בעניין האחדות ומניעת מחלוקת.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בחוברות ובדיסקים – 191

ניתן להקדיש כל שיעור

להצלחה, לרפואה, או לעילוי נשמת

פרטים בטלפון: 050-4140741

**והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים,
ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכי"ר.**

השלמה בעניין אליהו הנביא שמוחל עונותיהם של כל המשתתפים בברית מילה, האם זה דוקא במילה עצמה או גם למשתתפים בסעודה, והאם צריך לדקדק אחר מוהל וסנדק צדיקים.

מהרי"ץ [בעץ חיים חלק א' דף קע"ח] כותב והא לך סדר המילה, צריך תחילה להכין כסא ומושב לאליהו זכור לטוב לכבודו, שכן הבטיחו הקב"ה לאליהו בשעה שקינא על הברית, שיהיה מצוי בשעת הברית, ולכבודו מכינים הכיסא.

כידוע, אליהו אמר להקב"ה, קנא קנאתי ליי אלהי צבאות פי עזבו בריתי בני ישראל, את מזבחתיך ה'סו, ואת נביאיך הרגו בחרב ומלכים א' י"ט י"ז. אמר לו הקב"ה, כיון שאתה מלמד חובה עליהם, חייך שתצטרך להשתתף בכל ברית מילה, להיות נוכח במו עניך בשעת הברית. לכן מכינים לו כסא, אחרת הוא לא יכנס. הגם שהוא חייב להגיע לברית, אבל אינו חייב להיכנס פנימה, הוא יכול להציץ מהחלון ולראות מרחוק. בכדי לזכות שיכנס פנימה, צריך להכין לו כסא. וצריך להזמין בפה, ויאמר 'זה הכסא לאליהו זכור לטוב', והוא על פי הזהר הק' פרשת לך לך דף צ"ג ע"א, וכן כתב השו"ע סימן רס"ה והרד"א. הדבר מוזכר גם בפרקי דרבי אליעזר, ודבר זה מקובל בכל תפוצות ישראל, שמכינים כסא לאליהו.

אני מדבר כעת בעניין ברית מילה, לכבוד ידידנו רבי איתי דהרי יצ"ו, שהקב"ה זיכהו השבוע לבן בכור, לאחר כמה שנים שמייחל ומצפה. ב"ה הוא זכה, והשבוע תהיה ברית המילה. לכן אמרתי, שכדאי לדבר על נושא זה. אמנם התחלתי לדבר קצת בנושא בעבר [מוצש"ק ויחי ה'תשע"ג], הזכרתי דבר קטן בנוגע לחנוכה, אבל כעת ברצוני בע"ה לפתח את הנושא בשלימות, ככל שיתאפשר הזמן, כי ישנם עוד נושאים אחרים בעז"ה. בכל אופן, זה יהיה העניין העיקרי.

אין לי ספק, שהוא זכה לכך בזכות הרבים, שמזכה את הרבים שיוכלו לשמוע את השיעורים. אני שומע כי הרבה שומעים אותם, א"כ זכות הרבים זה דבר עצום. 'אם לא בריתי יומם ולילה', ברית של תורת השם. יזכהו הקב"ה שהכל יעבור בשלום ובהצלחה, אכ"ר.

ממשיך מהרי"ץ ואומר, ונוהגים לחזר אחר מצוה זו, להיות סנדק לתפוס התינוק. ויפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו לקרוא בתורה, דהא סנדק כמקטיר קטורת. וכו'.

עניין זה, שאליהו הנביא מגיע לברית מילה, משום שכידוע פינחס הוא אליהו. יש בכך קצת חילוקי דעות, אבל כך התקבל. מאז מעשה השיטים הוא קנאי, ואף מאות שנים לאחר מכן, דכתיב וַיַּעַל אֱלֹהֵינוּ בַּסַּעֲרָה הַשְּׁמַיִם [מלכים ב' ב', י"א]. הוא מלאך המגיע לבריתות מילה, בגלל קנאותו.

בירושלמי במסכת סנהדרין [פרק י' הלכה ב' דף נ"א] כתוב דבר נפלא מאד, על הפסוק בספר מלכים [א' פרק ט"ז, ל"ד] בַּיָּמִיו בָּנָה חֵיאל בֵּית הָאֱלֹהִי אֶת יְרִיחוֹ, בַּאֲבִירָם בָּכְרוּ יִסְדָּהּ וּבִשְׁגִיב [ובשגוב] צָעִירוֹ הָצִיב דָּלְתֶיהָ, כְּדָבָר יִי אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון. בימי אחאב בנה חיאל בית האלי את העיר יריחו. כידוע, יהושע עשה חרם, שיריחו לא תיבנה עוד, אולם הוא עבר על כך. פסוק לפני כן מדובר על אחאב מלך ישראל, וַיַּעַשׂ אַחְזָאב אֶת הָאֲשֵׁרָה, וַיִּסָּף אַחְזָאב לַעֲשׂוֹת לְהַכְעִיס אֶת יִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִכִּי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו. א"כ, בימיו של אחאב בנה חיאל בית האלי את יריחו, אבל הוא שילם את המחיר. 'באבירם בכורו יסדה', מיד כשייסד את יסודות בניית העיר, מת בנו בכורו. וכשגמר את החומה והציב את דלתות שערי העיר, מת בנו הצעיר. כל בניו מתו, במשך כל זמן בניית העיר יריחו, כדבר ה' אשר דיבר ביד יהושע בן נון. זה כתוב בסוף פרק ט"ז.

ולא יהיה מטר, ולא הינחתי ע"ז בעולם שלא עבדתי אותה, וכל טבן ונחמן דאית בעלמא אתון בדרי. בתורה כתוב שאם יעשו ע"ז לא יהיה מטר, והנה בדור שלי, אומר אחאב, לא הנחתי ע"ז שלא עבדתי. כתוב שעל כל תלם ותלם היה ע"ז, הוא מילא את ארץ ישראל ע"ז, ותראו איזה שפע טובה וברכה יש, אנו ממש מלאים כל טוב.

מלוי דמשה לא קמן, ומילוי דיהושע מקים! הרי אמרתם שמשה יותר גדול מיהושע, מה שמשה אמר. ואם מה שאמר משה רבינו לא התקיים, איך אתם אומרים כי מה שיהושע אמר יתקיים? וממילא, לא בגלל זה מתו הילדים. נו? איך תסבירו עקשנות כזאת?

אבל צריך להתווכח איתו, לענות על טענה וקושיא זאת. אליהו שמע את החירוף והגידוף הזה, ואומר לו, א"ל אליהו, אם כדברך, חי י"י אלדי ישראל אשר עמדתי לפניו, אם יהיה השנים האלה טל ומטר, כי אם לפי דברי. אתה תראה, שמעכשיו לא יהיה טל ומטר, עד מתי שאחליט שיהיה גשם.

כיון ששמע כן, התחיל בוכה. הדא הוא דכתיב זיהי כשמוע אחאב את הדברים האלה ויקרע את בגדיו וישם שק על בשרו ויצום וישכב בשק ויהלך אט.

צריכים פה להבין כמה דברים. ראשית, מה השקלא וטריא פה? מהו הויכוח? שנית, למה אחאב בכה? מסתבר שאחאב אכן האמין בליבו, אבל כלפי חוץ היה לו כל מיני אפיקורסות, טענות ומענות. ולאמיתו של דבר, אנו גם צריכים להבין את התשובה, הרי משה רבינו כתב בתורה שלא יהיה מטר, א"כ איך היה מטר?

התשובה היא, בגלל שישנם צדיקים בעם ישראל. אמנם יש רשעים, אחאב היה רשע, והיו הרבה רשעים עובדי ע"ז, אבל היו גם צדיקים. ומדובר על דבר כללי לכל עם ישראל. אבל

פסוק לאחר מכן, בתחילת פרק י"ז, כתוב כך, ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב, חי י"י אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו, אם יהיה השנים האלה טל ומטר, כי אם לפי דברי. לכאורה, אין קשר בין הדברים. אולם בא הירושלמי, ומסביר לנו את העניין, וכי מה עניין זה אצל זה? אלא אמר הקב"ה לאליהו, הדין חיאל גברא רבא הוא, איזיל חמי ליה אפיין. כיון שכעת הוא באבל וצער, והוא אדם גדול, אמנם לא גדול בתורה אבל הוא אדם חשוב, א"כ תלך ותכבד אותו. א"ל לי נה מיזל. אני לא יכול ללכת. א"ל, למה? א"ל, דנא מיזל, וינון אמרין מלין דמכעסין לך, ולינה יכול מיסבול. אני יודע שיש שם רשעים, ואם אלך לשם, אשמע דברים שלא אוכל לסבול אותם. א"ל, ואין אמרין מילה דמכעסה לי, כל מה דאת גזר אנא מקיים. אל תדאג. אם יכעיסו ויגידו דברים, כל מה שתאמר לא ילך לבטלה. מה שתגיד, אני אקיים.

אז ואשכחון עסיקין בהן קרייא, הלך אליהו הנביא לשם, ראה שיושבים אצל האבלים, ונושאים ונותנים ומדברים על הפסוק, וישבע יהושע בַּעַת הַהִיא לֵאמֹר, אָרוּר הָאִישׁ לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר יָקֹם וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ, בְּבָכְרוֹ וַיִּסְדָּנָה וּבְצַעֲרוֹ וַיָּצִיב דִּלְתֶיהָ וַיְהוֹשֻׁעַ וְ, כ"ו. על זה הם מדברים. שומע אליהו הנביא ואומר, אמר, בריך הוא אלההון דצדיקייא, דמקיים מילי דצדיקא. אליהו נתן שבח להקב"ה, שהתקיים מה שיהושע אמר. והוה תמן אחאב. איננו מכירים את אחאב, אנו חושבים מי יודע איזה אחד רשע הוא היה, ומה הוא כבר מבין. אבל תשמעו איזו פילוסופיה וחכמה.

אמר לון אחאב, וכי מי גדול ממי? משה או יהושע? אמרין ליה, משה. אמר לון, לכל המסובים ואליהו בתוכם, בתורתו של משה כתיב 'השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם', ומה כתיב בתריה 'וזכרה אף י"י בכם ועצר השמים

מה שיהושע אמר, זה משהו פרטי, א"כ על אדם אחד חלה הקללה. אפשר להבין שיש חילוק, לתרץ את הקושיא בקלות. מצד שני רואים, שאחאב הבין שאם אליהו אמר כך, הדבר אכן יתקיים, ולכן הוא התחיל לבכות.

ואכן שלוש שנים לא היה גשם, כמו שידוע עניין הצרפית והעורבים, עד עובדיהו שאז כבר לא היה 'ונחיה סוס ופרד ולא נכרית מהבהמה'. עד שסופו של דבר ידוע, כפי שכתוב שם בהפטרה, המעשה של אליהו הנביא בהר הכרמל, שהוא החזירם בתשובה, ואמרו, י"י הוא האלדי"ם, שחטו את נביאי הבעל וכו', וחזרו בתשובה. זהו אליהו הנקרא קנאי, בגלל שכך הגיב לאחאב.

במדרש עשרת מלכים, הנדפס באוצר מדרשים ודף 462, מובא ג"כ עניין זה, אמנם הדבר מובא גם בתלמוד בבלי סוף מסכת סנהדרין בדף האחרון, אבל בקיצור ממש, בירושלמי הרחיב על כך, אבל גם פה כתוב כך, בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחו, אמר ר' ישמעאל, חיאל מגדוליהם ומעשיריהם, היה עומד על יריחו וראה אותה חרבה. חיאל היה מהגדולים ומהעשירים. בעל קרבן העדה אומר, שהוא היה שר הצבא של אחאב. פה כתוב שהוא היה אדם גדול ועשיר, או שהיה שר צבא, לפי קרבן העדה. הוא ראה את יריחו חרבה. אמר, מה טיבה של זו? אמרו לו, יריחו זו החרבה, יהושע בן נון החרים אותה בחרם, לא תבנה עוד לעולם, שנאמר ארור האיש וגו'. אמר להם, יהושע מת ודבריו מתו, ועמד ובנה אותה.

הוא לא התייחס. כיון שהתחיל לבנות את יריחו, מת אבירם בכורו. וכשהוא בונה, היו מתים כל בניו וכל בני ביתו. וכשהוא מציב דלתיה, מת שגוב צעירו.

בפירוש רבינו אברהם בן שלמה זצ"ל, מחכמי תימן הקדמונים, הוא כותב שהיו לו שבעים בנים, והם מתו אחד אחרי השני. כיצד אפשר להבין עקשנות כזאת? עוד אחד ועוד אחד, בזה

אחר זה, והוא ממשיך ובונה. ממש פלא. איזו אבירות לב. אבל כשכבר מת האחרון, באותה שעה קרע בגדיו וישב על הארץ והיה סופד ובוכה. מעניין, עד עכשיו הוא לא קרע את בגדיו? רק עכשיו הוא מתאבל? הדבר לא כ"כ ברור.

באו כל זקני ישראל ואחאב לנחמו. אמר הקב"ה לאליהו, לך והרָאָה לפני חיאל, שמתו בניו. אמר לפניו, רבש"ע, ירא אני שמא יאמר אחד דבר שאינו כראוי ויחר לי, ואני גוזר ואין אתה מקיים. אולי יהיה קצת לא נעים, אני אגיד משהו מתוך כעס, והדבר לא יתקיים, וא"כ גם עלי ילגלגו. אמר לו, לך, ואני מקיים כל דבר שאתה גוזר, שנאמר מִקִּים דְּבַר עֲבָדוֹ, וְעֵצַת מֶלֶאכָיו יִשְׁלִים [וישעיהו מ"ד, כ"ו]. מיד הלך לו. בא אליהו לנחם את האבל. וכשבא שם, ראה כל זקני ישראל יושבים, ובא לו וישב ביניהם. פתח חיאל ואמר, אוי לו למי שהוא עובר על דברי חכמים, שהוא חייב מיתה. כעת חיאל התחיל לחזור בתשובה, לאחר שראה כל זאת.

הסיבה שיהושע עשה חרם שלא יבנו את יריחו, כי אם יבנו אותה, לא יהיה היכר לנס החומה ששקעה תחתיה. כל מי שבא רואה זאת. אבל אם יעשו בניינים, לא יהיה היכר לנס. כתוב שאפי' לבנות עיר אחרת בשם יריחו, גם זה נכלל בחרם. כנראה הסיבה היא, שלא יחשבו הנה יריחו, יחפשו את החומה ולא ימצאו, יגידו אין חומה, וח"ו יכחישו את הנס.

אבל הדבר פלא עצום. צריכים לדעת, הקב"ה ז"כר עשה לנפלאותיו, ודבר זה נמצא עד היום, שעברו יותר משלשת אלפים שנה. בספר מרגליות כותב, שעשו חפירות בשטח יריחו העתיקה, מה שנקרא היום 'תל השולטן', יש שם מעיין על שם אלישע הנביא, וזה אכן מתאים עם מה שכתוב בתוספתא לתרגום, שם מובא למה הקב"ה אמר ליהושע 'כי המקום אשר אתה עומד עליה אדמת קודש הוא? כי באותו מקום נבנה בית מדרשו של אלישע. שם

לסבול בעלי עבירה. לכן אם אבי הבן או הסנדק רשעים, או אם הנמצאים שם רשעים, הקב"ה אמר לאליהו, אני אמחל להם את כל עוונותיהם, וממילא אתה יכול להיכנס לשם.

שמועה זאת נפוצה, אמנם אצלנו לא שמעתי על כך, כנראה היא באה מעדות אחרות, אינני זוכר שהדבר נשמע בקהילותינו, אבל בזמן האחרון הדבר נכנס והתפשט, עם קיבוץ הגליות. אבל חושבני שיש לכך יסוד ומקור מסויים, גם לפי המנהגים אצלנו, ועוד מעט תבינו בעז"ה.

הבאנו [בשיעור מוצש"ק וישב ה'תשע"ג] שמובא בספר דרך שיחה ששאלו את הגאון הרב חיים קנייבסקי שליט"א על עניין זה, איפה מדרש זה ומה מקור העניין? והוא כותב, שאין מדרש חז"ל כזה, ושזאת המצאה.

לפי דבריו, עניין מחילת העוונות למשתתפים, היא בדותא. מה שכן, מובא בתוס' במסכת פסחים [דף ק"ג ע"ב], שניצל מדינה של גיהנם. הגמרא שם אומרת, שבעה מנודין לשמים, אלו הן, יהודי שאין לו אשה, ושיש לו אשה ואין לו בנים, ומי שיש לו בנים ואין מגדלן לתלמוד תורה, ומי שאין לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, והמונע מנעלים מרגליו, וי"א אף מי שאין מיסב בחבורה של מצוה.

על פי זה נוהגים בעדות אחרות, שלא להזמין לסעודת ברית מילה. הדבר אינו מקובל אצלנו, אבל המקור שלהם הוא מפה, עפ"י היש אומרים. לא ניכנס לעניין זה, כיון שבעצם ישנן הרבה סיבות לכך שאפי' כשמזמינים לברית מילה אין בזה כ"כ קפידא, ובפרט אם יש שם עשרה וכו'. כתבנו על כך כבר בעבר ובשורת עולת יצחק חלק א', ושע"ה יו"ד ח"ב סי' קנ"ט סעיף ג'.

היו בני הנביאים. עד היום, יש מקום במסורת מדור לדור, שנקרא המעיין ע"ש אלישע, כנראה היו טובלים שם. הוא כותב כך, נמצאו שרידי החומה והוכחות לנפילתה על ידי זעזוע בלתי טבעי.

הגמ' אומרת, לפי הפסוק בספר יהושע ז'תפול החומה תחתיה', שחומת יריחו נבלעה בקרקע במקומה. הרי חומה לא נופלת כך, אלא כשבוקעים ופורצים את החומה, היא נופלת לצדדים, אבל פה רואים את החומה בתוך האדמה. ראיתי דבר מעניין בספר יוסף ובני ישראל [הוצאת ערכים דף נ"ב], **עדות של חופרים**, הם לא ידעו מה כתוב בתנ"ך, חפרו שם פועלים גויים שלא ידעו על כך כלום, והם כותבים כך, ניכרים בחומה המבוצרת והאיתנה של יריחו, סימני התמוטטות כמו רעידת אדמה. הלבנים שלימות. התמוטטות לא היתה מחמת שנבקעה החומה על ידי אויב, או שחתר תחתיה. דהיינו, ממש רואים את הנס. והדבר ניכר לדורות, אפילו בזמנינו.

בכל אופן, אלה אותם הרשעים, הכחישו זאת. ואליהו הנביא הרי הוא מקנא, א"כ הוא קינא על חילול ה', והקב"ה קיים את גזירתו.

אותו הדבר, לגבי העניין של ברית מילה. הבאנו שכתוב בכמה ספרים, זוהי שמועה נפוצה, שהקב"ה מכפר את כל עוונות המשתתפים בברית מילה, בגלל שאליהו לא היה מוכן לבוא אם יהיו שם רשעים, כיון שאינו יכול לסבול זאת. לכאורה מדברינו דלעיל רואים, שישנו מקור לשמועה זאת שהעולם אומר.

אינני מדבר על המשתתף בסעודת ברית מילה, אלא על המשתתף בזמן הברית מילה, שאליהו הנביא נמצא שם ומתכפרים כל עוונותיהם. הדבר בנוי עפ"י יסוד זה, וזה מתאים לירושלמי שאמרנו מקודם, כיון שאליהו הנביא לא יכול

שאלה מהקהל: לכאורה זה סותר, כי אם אליהו לא בא מלכתחילה כשיש שם רשעים, א"כ איך הוא שואל אח"כ כפרה?

תשובת מרן שליט"א: הרי המחילה של יום כיפור היא בנעילה. אמנם יש בזה נידון, נחלקו בכך הראשונים, האם הכפרה היא בסוף היום, או במשך כל היום, נפקא מינה למי שמת ביוה"כ, האם כבר נמחל לו או לא? כתוב בגמ' כתובות, כי מי שמת בערב יום כיפור, רע לו. ואם מת ביום כיפור, יש בזה חקירה של בעל קובץ שיעורים. אבל הדבר תלוי בזה. לא משנה.

בכל אופן, לגבי אליהו הנביא, כשיש ברית מילה הוא בא לשם, ומחלו להם על כל עוונותיהם, ולפי כל הדעות זה לפני הנעילה, ואפילו אם היה רשע.

חושבני שאולי הכוונה בדברי בעל חמדת ימים היא כזאת, שלזה בעצם התכוון אליהו, דהיינו שכוונתו היתה כדי לכפר לנו. כך מסביר הבן יהודע את הגמ' בסנהדרין ודף קי"ג ע"ב, דהיינו מה שכתוב לגבי אחאב, הוא אומר שאליהו הנביא לא עשה זאת מתוך כעס, אלא מטרתו בסופו של דבר היתה לטובה. כלומר, זאת לא היתה קנאות לשם קנאות, זה לא היה כעס, אלא שלכתחילה לכך התכוון אליהו, ולכן הקב"ה מחל להם.

אקרא לכם את לשון הבן יהודע, מה שגזר על המטר בימי אחאב, לא היה מתוך כעס, אלא נתכוון לעשות חסד עמהם בזה, שעיי"כ יחזרו בתשובה. וכאשר היה, דאפילו אחאב לבש שק, והיה מלקהו יהושפט בכל יום. א"כ זו היתה כוונתו של אליהו במה שעשה, 'סוף מעשה במחשבה תחילה', הוא רצה שהקב"ה יכפר להם. וזה רמזו בפסוק 'תחת אשר קנא לאלדיו ויכפר על בני ישראל', דהיינו מטרת קנאותו היתה כדי לכפר על בני ישראל.

אומרים התוס', מהי סעודת מצוה? היינו סעודת מילה, דאמר במדרש דניצול מדינה של גיהנם. וסעודת נישואין בת"ח, ובת כהן לכהן. ודוקא שיש שם בני אדם מהוגנין וכו'. א"כ טוען הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שעל פי מדרש זה, כתוב שניצל מדינה של גיהנם, אבל לא כתוב שמתכפרים לו כל עוונותיו.

יש הבדל ביניהם, כי ניצל מדינה של גיהנם היינו שאינו מקבל עונש, אבל מי שמתכפרים לו כל עוונותיו הוא כבר נכנס לגן עדן. א"כ אדם זה שהיסב בסעודה של מצוה, הוא ניצל מדינה של גיהנם, אבל לגן עדן עדיין הוא לא יכנס, משום שזכות זאת עדיין אינה מספיקה לכך. אך לפי השמועה המקובלת, שמכפרים לו את כל עוונותיו, א"כ הוא צדיק. אבל למעשה, אלו הם שני דברים שונים, כיון שבמדרש מדובר על מי שאוכל בסעודת ברית מילה, אולם השמועה המקובלת מדברת על מי שמשותף במצוות הברית מילה.

הבאנו כבר [שיעור מוצש"ק וישב התשע"ג], שיש לכך מקור בספר חמדת ימים, שמזכיר זאת ממש בשורה אחת, בענייני יוה"כ [סוף פרק שביעי]. הוא כותב שם, שאם יש ברית מילה ביוה"כ, תרוץ לשם, בפרט לפי מה שאמרו, כי אליהו שואל כפרת הנמצאים שם אצל כסאו, כי אותה אנו מבקשים כהיום הזה. הלכך תרוץ ביוה"כ לברית מילה, כי אליהו הנביא נמצא שם ויש שם כפרה.

אין לטעות בדבריו ולהבין שהמדובר רק ביוה"כ. אמנם הוא מדבר על יוה"כ, אבל תמיד זה כך. אבל כשמצטרף לכך גם יום כיפור וגם ברית מילה, הדבר מצויין, ולכן כדאי לך ללכת לשם.

בתשובה לשאלה מהקהל: לא שיפסיד את התפילה, אלא כתר מלכות או מסכת יומא או איזה פיוט, אבל לא את עיקר התפילות.

כמותם עכ"ד. הא ודאי הדין עמו. עכ"ל. אם המוהל והסנדק מכוונים כוונות טובות, ממילא גם התינוק יהיה כמותם.

יוצא שבכל זאת יש עניין בכך. גם אם נגיד שהתכפרו עוונותיהם של כולם, אבל עדיין הם לא עלו בדרגא שיהיו להם כוונות, שידעו מה לכוון, כי אלו דברים גבוהים, כדי שישפיע קדושה על התינוק. לכן מבחינה זאת הוא חוזר בסופו של דבר, ואומר שודאי הדין עמו, והמסקנא שלו שצריך לעשות זאת.

בא הגאון רבינו חיים פלאגי בספר תוכחת חיים ועל התורה חלק ג' דף קכ"ו קכ"ז פרק נ"ה ומביא את דברי השלחן גבוה, ומוסיף על כך וכותב, שיש לו קבלה מהזקנים, שמי שקוראים לו כשמו של התינוק, מכפרים לו ביותר על עונותיו. אם יקראו לתינוק יוסף, ושם יוסף, יש לאדם זה כפרת עוונות יותר. לכן יש בזה תועלת, כיון שהשם גורם טובה או רעה. ציין לנו את מקור זה ידידנו הרב יעקב לוי הי"ו, והדבר חשוב מאד.

הוא כותב כך, מזקנים אתבונן, השם דאקרוי ליה לנימול, יועיל לכפר יותר, לכל הנקראים בשמו שעומדים שם. ויש שורש לזה ממ"ש בספר חסידים, השם גורם טובה או רעה וכו'.

אבל הוא מוסיף עוד נקודה מעניינת, שתלמיד חכם, כדאי לו שידרוץ לברית מילה יותר מאדם אחר, כיון שחוץ מהשם שיש לכל ת"ח, יש לו עוד שם, קוראים לו גם משה. כפי שידוע שהגמ' אומרת 'משה שפיר קאמרת', דהיינו תלמיד חכם או אדם גדול, נקרא בשם משה, לכל תלמיד חכם יש ניצוץ ממשה רבינו. לכן אם יקראו לתינוק בשם משה, וגם הוא נקרא משה, כיון שכל תלמיד חכם נקרא בשם משה כי יש לו ניצוץ ממשה רבינו, ממילא הדבר יועיל לו יותר. א"כ כדאי שיהיה באופן זה, גם אם לא יקראו לו בשם זה. אבל אם יקראו לו משה, הוא יזכה גם בכך.

כותב על זה בעל שלחן גבוה וי"ד הל' מילה סי' רס"ד ס"ק י"ב, לרבינו יוסף מולכו, והדבר מובא בספרים, באור זרוע וברמ"א, שצריך להדר שהמוהל והסנדק יהיו צדיקים. והעניין בזה, בגלל שאליהו הנביא בא לשם.

טוען בעל שלחן גבוה, לכאורה מה זה משנה? אפילו אם לא יהיה צדיק, אבל הרי אליהו בא ומכפר לכולם, א"כ כולם כבר צדיקים. הוא אומר שמנהגם בסלוניקי, לא להקפיד על כך, אלא כל אחד נהיה סנדק בלי שום קפידא.

אבל בסופו של דבר מסקנתו היא, שאכן כדאי להקפיד על כך. זה לשונו בדרכי משה, כתב באור זרוע, צריך לחפש אחר יהודי טוב בעל ברית פי' להיות סנדק, כדי שיבוא אליהו וישב אצלו ע"כ. כלומר, כיון שנהגו לעשות כסא לאליהו סמוך לכסא של סנדק, א"כ צריך שהסנדק יהיה צדיק, כדי שישב אליהו ז"ל אצלו. אליהו הנביא לא יהיה מוכן להיכנס ולשבת לידו. לכן הוא אומר, ולפי המדרש שאמרו שאין אליהו בא לברית אא"כ מכפר הקב"ה את כל עוונותם של הנמצאים שם, והביאו הרב חמדת ימים בקיצור וכו'.

ואח"כ הוא מוסיף מעצמו, שמעתי שיש במדרש, שאם יש איזה רשע באותה מילה, אומר אליהו להקב"ה, איני הולך לשם משום פלוני הרשע שיש שם. והקב"ה מוחל כל עוונותיו, כדי שילך אליהו לשם. אם כן, אין אנו צריכים לדבר הזה של האור זרוע לבקש איש תם וישר להיות סנדק או מוהל, דכל העומדים שם הם מכופרי עון. וכן המנהג שלא לדקדק אחר זה. חוץ מזה הוא אומר, מה גם גדולה חזקה דכל ישראל בחזקת כשרים.

בסוף הוא קצת חוזר בו ואומר, ואח"כ ראיתי בלבוש שכתב ז"ל, ויש לאדם להדר אחר מוהל וסנדק היותר טובים, וצריך שיכוונו במילתו כוונה מובחרת ומעולה, ויגרום שגם הולד יהיה

לפי זה הבנתי מה ששמעתי על מקום אחד בתימן, שהם נוהגים לתת את שם התינוק לפי האורח הראשון. מי שבא ראשון לברית מילה, קוראים לתינוק כפי שמו. לא ידעו להסביר מה העניין בזה. בהתחלה חשבתי שכיון וכנראה היו שם אנשים עצלנים לבוא לברית, לכן הם אמרו טוב, ניתן פרס למי שיבוא ראשון, ונקרא לתינוק על שמו. אבל כעת אני מבין שהדבר הרבה יותר מזה, דהיינו שיש לו זכות בכך שהתינוק נקרא בשמו, כי ממילא מתכפרים לו העוונות יותר מכל הציבור.

בעל הקונטרס היחידי [בית השם דף מ"ח ע"ב] כותב דבר מעניין, שזאת הסיבה מדוע לא מגלים את שם התינוק עד הברית מילה. כי למי שקוראים לו בשמו של התינוק, חוץ ממה שמתכפר לו העוונות יותר מלכל הנמצאים שם, גם יש לו הארה וקדושה יותר מכולם. לכן כדי שכולם ירוצו ויבואו לברית, אף אחד לא ידע מה שמו. אם יגידו מראש שקוראים לתינוק בשם יוסף, א"כ מי שלא נקרא בשם יוסף, לא יבוא לברית מילה. לכן לא מגלים את השם. כך כל אחד אומר, אולי יקראו לו בשמי, לכן כדאי לי לבוא, וממילא אני מרויח מהברית מילה בפעם זאת.

שאלה מהקהל: אם יש לו שני שמות, צריך לקרוא את שתי השמות?

תשובת מרן שליט"א: זאת כבר חקירה אחרת. אם יש לאדם שתי שמות, כגון שקוראים לו יוסף משה, זה אינו יוסף ועוד משה, אלא זהו שם חדש, יוסף משה. לכן אם יקראו לתינוק רק בשם יוסף, זה לא הוא. ואם יקראו רק משה, זה לא הוא. אולי יש לו חצי ניצוץ, אבל עדיין יש הבדל. לכן צריך שיקראו לתינוק בשמו המלא.

שאלה מהקהל: לפי זה, אם יש עבירה של ערבובי בין גברים לנשים בברית, גם ע"ז אליהו מכפר? אולי יש פה סמך להקל?

תשובת מרן שליט"א: חושבני שלא. כי אכן מחלו להם את כל עוונותיהם, אבל כעת יש להם עוונות חדשים. זה סתירה מיניה וביה, ועל זה לא מדברים. כי אם באותו מעמד עצמו הם עושים שלא כדת ושלא כדין, הדבר אינו מועיל.

מספרים על הרב הוברמן זצ"ל, הצדיק מרעננה, שמישהו פעם בא לשאול אותו איזו שאלה קשה. אמר לו הרב, תשמע, אינני יכול לענות לך כעת, אבל בעוד כמה ימים יש ברית מילה, ואליהו הנביא יבוא לשם ואז אשאל אותו את שאלתך. אותו אחד מחכה אחרי המילה, בא אל הרב ושואלו, נו כבוד הרב? מה התשובה? אמר לו הרב, אליהו הנביא לא בא, אין לי תשובה בשבילך. אמר לו, אבל הרב אמר לי שהוא יבוא? ענה לו הרב, מה אני יכול לעשות? הוא לא בא!

הלך ההוא וסיפר לאבי הבן. בא אבי הבן אל הרב. אמר לו הרב כך, ישנם מצבים, שאליהו הנביא לא בא.

יש כמה כללים בזה. יש מצבים שאי אפשר להגיע, וגם לא לכל ברית מילה אליהו הנביא בעצמו מגיע. הרי כתוב שיש לו ששים ריבוא משרתים, א"כ הוא יכול לשלוח הרבה שליחים, שיש להם ניצוצות של הנשמה שלו. אם לנימול יש ניצוץ ממש רבינו, אליהו הנביא בא בעצמו, אבל אם לא, הוא שולח מישהו אחר במקומו. אכן שלוחו כמותו, זה נחשב כאילו הוא בא, אבל עדיין זה לא ממש הוא.

מביאים בספר הדרת קודש [מובא בספר ישרש יעקב דף י"ט אות ז'] סיפור על הגאון רבי שלמה קלוגר, שהיה מהדר אחר מצות סנדקאות, ומשתדל ללכת שמה. מעשה שהגיע לברית מילה, הוא מחכה שעתיים, והברית מתעכבת. שאל את בני הבית, למה אתם מאחרים להכניסו בבריתו של אברהם אבינו? אמרו לו, תשמע, רח"ל

ברצוני להביא מקורות, שהדבר מקובל בכל תפוצות ישראל, גם אצל האשכנזים וגם אצל הספרדים. מהאשכנזים הבאנו את ר' שלמה קלוגר, וגם בספר בני יששכר ונתשרי מאמר ד' אות ז' למהרצ"א מדינוב, מובא הדבר. לפני כן הוא כותב זאת בספרו אגרא דפרקא ודף ע"ה, ומביא זאת בשם המהר"ש מקרלין הי"ד, נאמר לי משם קדוש ישראל מוהר"ר שלמה מקרלין זצ"ל הי"ד שאמר בשם המדרש, בשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל ברית מילה, אמר אליהו, אתה ידעת שאני מקנא לשמך יתברך, והנה אם יהיה בעל הברית בעל עבירה, לא אוכל לסבול להיות שם. באוצר אפרים מוסיף, שח"ו הוא ינקום בו ויעניש אותו, לכן הדבר אינו כדאי. והבטיחו השי"ת שיכפר וכו'.

אח"כ אמר אליהו, ואם יהיה המוהל בעל עבירה? הבטיחו השי"ת שיכפר גם למוהל. ואם יהיו כל הקהל העומדים שם בעלי עבירות ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל. והוא כותב, כן שמעתי שיצאו הדברים מפי הקדוש הנזכר.

נשאלת השאלה, שעמד עליה מורי ורבי הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל בהסכמתו לספר אוצר הברית, שם הוא כתב הערות וזוהי אחת מהערותיו. היתכן שכל מי שנמצא בברית, גם בעלי עבירות חמורות ימחלו להם, רק בגלל שבאו לברית מילה? וכי מה לנו יותר גדול מיוה"כ, שעליו כתוב בתורה 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם', ומי שלא חזר בתשובה, אין יום כיפור מכפר לו. אמנם בגמ' יש מאן דאמר כזה, רבי אומר שעיצומו של יום מכפר, אבל להלכה נפסק ברמב"ם הל' תשובה ספ"א ובשו"ע, שיוה"כ מכפר רק אם האדם חוזר בתשובה. ואפילו אליבא דרבי, שסובר שעיצומו של יום מכפר, זה דוקא אם מכאן ואילך הוא יהיה בסדר. א"כ כיצד יתכן שימחלו לכל בעלי העבירות הנמצאים בברית מילה?

האבא של הילד חולה, ממש במצב גוסס, ואנו מחכים שכנראה הוא כבר הולך לעולמו, ואנו רוצים לתת את השם שלו לתינוק. הם נוהגים שלא לתת את שם האבא בחייו, אלא מחכים לאחר פטירתו, ואז יקראו לו על שמו.

הוא רק שמע זאת ואמר, תביאו מהר את התינוק. צוה להביא לפניו את התינוק. פתח ואמר, איתא במדרש רבה, זהו סיפור מוכר, רבינו הקדוש היה חולה בשינים שלש עשרה שנה, ונכנס אליהו הנביא בדמות רבי חייא, נגע לו בשן וריפה אותה. סיפור זה מובא במדרש רבה, הדבר היה כדי לכבד את רבי חייא בעיני רבינו הק', לכן הוא בא בדמותו, נתן ידיו על שיניו ומיד נתרפא.

ממשיך רבי שלמה קלוגר ואומר, לא כל אדם זוכה שישלחו לו שליח מיוחד את אליהו הנביא לרפואה שלימה, אבל עתה זהו עת רצון. עכשיו זה המילה. ידוע מפי חז"ל, שאליהו נמצא בכל ברית, ונקרא מלאך ברית. וכן אמרו, שאינו בא למילה, עד שיבקש מהקב"ה שימחל עוונות אבי הבן. ראשית, אליהו הנביא נמצא שם. דבר שני, הוא לא בא עד שהקב"ה מוחל את עוונות אבי הבן. הוא לא דיבר על היתר. והוא מוכן לכל שליחות טובה, והשיב לב אבות על בנים. ואם כן אנחנו מבקשים, תן עתה רפואה שלמה לאבי הילד שנכנס עתה בבריתו של אברהם אבינו, לשמוח בשמחה של מצוה בלב שלם. הוא אמר לאליהו הנביא, אתה כעת נמצא פה, אנו מבקשים שתתן רפואה עכשיו, כעת זו הזדמנות, אין צורך שתבוא באופן מיוחד, עכשיו בלאו הכי יש ברית מילה ואתה אמור להגיע.

ומסיים שם, בקשת הצדיק עשתה תפילתו לטובה, מרגע זה התחיל להיות חיות במעט מעט, קם ממיטתו, תוך חמשה ימים נהיה אדם זה בריא וכו'. אליהו הנביא מליץ טוב לכל מי שעוסק במצוה זו.

בכל אופן זה המהלך שלו, תשמעו את לשונו, נראה דכוונתם כדאיתא בתנא דבי אליהו, שהוא סובל כל מיני סרחון חוץ מסרחון של חוטאים ופושעים, הוא כותב זאת בשם תנא דבי אליהו, אולם חיפשנו ולא מצאנו זאת. הדבר מובא בספרים אחרים, כגון בקב הישר ובספר אור החיים פרשת צו. ועל זה השיב לו הקב"ה, שבשעה זו כשאלוהו יהיה עמהם, יעביר מהם הקב"ה את הסרחון, כאילו לא חטאו כלל. במצב כזה, אליהו יוכל להיכנס, הכל מריח טוב. נו, ומה הרוחנו מכך? אף דבר זה חשוב הוא מאד, ואשרי מי שזוכים לעלות ולהתעלות באותה שעה, ולהישאר במקום קדשו גם לאחר הברית. דהיינו, יש לך אפשרות במצב כזה להיות נקי מחטאים. אמנם לא מכפרים לך את כל החטאים, אבל יש לך אפשרות לתפוס זאת ולהמשיך הלאה, יש כבר את הסייעתא דשמיא, וזוהי המעלה בכך. זהו חידוש גדול.

אגיד לכם דבר נוסף. הגאון הרב ישראל פישר בשו"ת אבן ישראל, גם לא מסכים עם הדבר, אבל הוא טוען, לכאורה מה הקושיא? איך יכול להיות שיכפרו העוונות בלי תשובה? ומה נעשה עם חתן, שמוחלים לו כל עוונותיו? ועיין בהרחבה בנושא זה בשיעור מוצש"ק וישב ומוצש"ק מקץ ה'תשע"ג. הרי לומדים זאת מעשיו הרשע, וכתוב עליו 'הוא עשיו אבי אדום', הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו, אפילו בחתונה הוא לא חזר בתשובה, כיצד מוחלים על כל עוונותיו? א"כ כמו שמצאנו בחתן שמוחלים על כל עוונותיו אפי' בלי תשובה, כך גם בברית מילה. כך הוא רצה לדחות את דבריו.

אולם ישנה תשובה לתשובה. כתוב בבראשית רבה על הפסוק 'וירא עשיו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו. וילך עשיו אל ישמעאל ויקח את מחלתו, מה הפירוש וירא עשיו כי רעות וגו'? 'נתן בדעתו להתגייר'. כתוב כך במפורש. דהיינו, עשיו ראה שהדבר אינו מוצא חן בעיני אביו, אולי כדאי שאלך לחפש מישהי ראויה,

כך הוא שואל, נפלא הדבר, הרי ביום הכפורים שמפורש אמרה תורה 'כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם', ואפ"ה קיי"ל דלא מתכפר אלא בתשובה, וא"כ איך יכולים לומר שהקב"ה ותרן לבעלי עבירות חמורות הבאים לשמחה בברית, שמוחל גם להם על עוונותיהם? באים בעלי עבירות חמורות לשמחת ברית מילה, קרובי משפחה וכדומה, והקב"ה מוחל להם?! מה נגיד, שזה דוקא אם הם יחזרו בתשובה. א"כ הוא אומר כך, שהרי אי אפשר לומר דכוונתם דוקא ע"י תשובה, דא"כ לא השיב לו הקב"ה על טענתו שאינו יכול לסבול חוטאים ופושעים שאינם עושים תשובה. אליהו הנביא אומר שאינו יכול לבוא למקום שיש שם רשעים, ממילא לא חזרו בתשובה, מה ענה לו הקב"ה? לכאורה יוצא שהקב"ה לא ענה לו על טענתו.

תשמעו תשובה הפלא ופלא. הוא עונה כך, הפירוש ש'מכפרים להם על כל עוונותיהם', זהו רק באותו הזמן שאלוהו הנביא נמצא בברית מילה. דהיינו אליהו הנביא אינו יכול לסבול את ריח העבירות שלהם, אינו יכול להימצא במקום של רשעים. יש לו חוש ריח טוב, הוא מרגיש את הרשע והפשע, כתוב שהוא יכול לסבול ריח רע של נבילות וכדו' אבל לא את ריח העבירות, לכן כדי שלא יהיה ריח רע כזה, הקב"ה מוחל להם על עוונותיהם. אבל לאחר מכן, העבירות חוזרות. א"כ מה הם הרויחו מכך? שהם נמצאים במצב של בלי עבירות, ועכשיו כל אחד יחליט לעצמו. מי שירצה, יש לו את האפשרות לזנק הלאה.

זהו חידוש גדול מאד, ומובא בספרים שהצדיק המשגיח מפונוביז' הגאון הצדיק הרב לוינשטיין זצ"ל התווכח עם הגרש"ז אורבך בעניין זה, ולא הסכים איתו בכך. אבל הגרש"ז אמר, שהוא בטוח בצדקת דבריו. הוא התווכח איתו וענה לו, שברור לו שכך הדבר, אי אפשר לפרש אחרת.

תשובת מרן שליט"א: נכון, כך הגירסא בבבלי ומסכת יבמות דף ס"ב, כמו שכתוב ויפק רצון מי"י, שחתן מתפקקין עוונותיו. דהיינו, זה כמו פקק, סותמים לו את העוונות, ומחכים לראות מה יהיה. אם הוא לא יהיה ראוי, יפתחו את הפקק. אכן כך זה לפי התלמוד בבלי. אבל בירושלמי כתוב, 'מוחלים לו עוונותיו'. יכול להיות, שזאת בעצם המחלוקת בין הבבלי לירושלמי. ויכול להיות אפי" שזו גם המחלוקת במדרש רבה, אולי כך אפשר לתרץ את הסתירה שם.

הרי כתוב, הוא עשיו מתחילתו ועד סופו, דהיינו שהוא נשאר ברשעו, אבל רבי יהושע בן לוי חולק שם במדרש ואומר, שעשיו נתן דעתו להתגייר. מובא שם, שרבי אלעזר אמר לריב"ל, אם כדברייך, למה כתוב 'על נשיו לו לאשה', מדוע הוא לא גירש את הראשונות? הרי אם הוא רוצה לחזור בתשובה, הוא צריך לגרש את הראשונות, שהרי הן היו עובדות ע"ז. תגרש אותן, ועכשיו תיקח אחת צדקת. אלא הפירוש 'על נשיו', שהוסיף רשעה על רשעות. אם הוא השאיר אותן, סימן שלא רצה לחזור בתשובה. ממילא יכול להיות בעצם, שרבי אלעזר בעצמו חולק על דבר זה.

ולאמיתו של דבר, יש בכך דעות לכאן ולכאן. במס' סנהדרין כתוב, שהגדולה מכפרת לו לאדם. דהיינו לפי הירושלמי בביכורים, חכם שמתמנה מוחלין לו על כל עוונותיו, ומביאים שם ראיה מהפסוק 'זכי יגור אתכם גר' ואח"כ כתוב 'לא תונו אותו', מה גר מתכפרים לו כל עוונותיו, כך גם מי שנתמנה, מוחלין לו על כל עוונותיו. כתוב 'מפני שיבה תקום', וזה הדרת פני זקן. אותו הדבר נשיא או מלך, לומדים זאת ממה שכתוב 'בן שנה שאול במלכו'. א"כ לאנשים אלו מוחלים להם על עוונותיהם.

בספר ישמח לב [סוף סימן ס"ה] מביא בשם דגל מחנה אפרים כך, גם למסובים בחתונה מוחלים על עוונותיהם. הדבר פלא עצום. זה חידוש

ולקח את בת ישמעאל. הרי ישמעאל עשה תשובה, א"כ גם הוא כבר רוצה לחזור בתשובה, הוא כבר חושב על כך.

אבל מאידך כתוב, 'הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו'? אלא יכול להיות, שלחתן מספיק שהוא רק רוצה לחזור בתשובה. בפועל, עשיו לא חזר בתשובה, הוא רק 'נתן בדעתו'. יש לחתן זכות כזאת.

אכן אדם רגיל שירצה לחזור בתשובה, אבל אינו חוזר בתשובה, אין לכך משמעות. בסדר שחשבת, אבל בפועל לא חזרת. אולם חתן, אם הוא רק רוצה לחזור בתשובה, כבר יש לו את הזכות הזאת. הרי כתוב, שלשה מוחלים להם על כל עוונותיהם, חכם חתן ונשיא. א"כ מספיק שהוא נותן בדעתו להתגייר.

אבל האמת היא, שבספר עין הדעת טוב למהרח"ו [דף ל"א ל"ב] כתוב במפורש, שגם אצל חתן, זה רק אם הוא חוזר בתשובה. ואם הוא לא חוזר בתשובה, הדבר לא עוזר. אבל הוא שואל, מה נפשך, א"כ בעצם מה זה עוזר? הרי אם החתן כבר חזר בתשובה, גם בלי שיהיה חתן מוחלים לו על עוונותיו? אלא צריכים להגיד, שהרי ישנם עוונות, שרק בצירוף יום הכפורים או בצירוף מיתה הם מתכפרים, א"כ לחתן יש צירוף. דהיינו, גם עוונות שלא מספיק עליהם רק חזרה בתשובה, אלא צריך דברים נוספים, כגון יוה"כ או מיתה שמכפרת, אצל חתן זה מצטרף. א"כ אמרנו כמה אפשרויות לבאר את הדברים.

ישנו עוד חידוש, שראיתי מביאים בספר ישמח לב שמביא בשם ספר דגל מחנה אפרים, שגם לכל המסובים בשמחת חתונה, מוחלים להם כל עוונותיהם.

שאלה מהקהל: יש מאן דאמר ש"פוקקין לו עוונותיו".

נוסף. עד עתה חשבנו שרק בברית מילה כך, כעת כתוב שזה גם בחתונה. כך הוא כותב, אבל הוא לא ציין באיזה דף הדבר כתוב.

הייתי צריך להתאמץ לחפש היכן זה כתוב, עד שמצאתי זאת שם בפרשת בא. אבל חושבני שהדבר אינו מדויק. כתוב שם בלשון ספר דגל מחנה אפרים [דף ל"ו] על הפסוק **ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, חתן דומה למלך, החתן נעשה בחינת מעלה וכו', הוא מדבר פה דברים נשגבים וגבוהים, נעשה מלך שלם, בעטרה שעטרה לו אמו וכו', ומוחלים לו כל עונותיו, ולכל הנלוים אליו. הוא לא כותב 'לכל המסובים בחתונה', אלא 'לכל הנלוים אליו'.**

משמע שמדובר רק על השושבינים, ואולי גם מבני המשפחה, הכוונה לאלה שעוזרים ומסייעים, הם הנקראים 'כל הנלוים אליו'. לא כתוב שזה לכל המשתתפים בחתונה. כנראה הלשון שהעתיק אינו מדויק.

מסקנא בעניין אמירת פסוקי שמע ישראל וי"י מלך, בברית מילה.

לאור דברינו אלה, רציתי להזכיר בנושא זה של ברית מילה, חושבני שאני חוזר בי ממה שכתבתי בשע"ה חלק ה' [שע"ה י"ד ח"ב סימן קנ"ט סעיף י'] על עניין אלו האומרים פסוקי שמע ישראל וי"י מלך בברית מילה. דיברנו על כך בעבר [מוצש"ק מקץ ה'תשע"ג], אבל כעת אנו מדברים מבחינה אחרת.

כתבתי בס"ד בשע"ה, אין מנהגינו לומר פסוקים שמע ישראל, וי"י מלך, אנא וי"י הושיעה נא, כמו שנוהגים בשאר קהילות, שאין מקומן עתה. דיברנו בזמנו [מוצש"ק קרח ה'תש"ע] על זה שלצערנו אלה שאומרים זאת, מאידך אינם אומרים 'תשתלח אסותא'. אמרנו שלכאורה מה נפשך, אם ברצונך להוסיף, תוסיף גם את מה שנהגו אבותינו.

מי שהנהיג להוסיף זאת בזמנו, הוא הרה"ג יצחק שלום הלוי. כנראה הוא ראה שלצערנו בא"י ישנם כאלה שמגיעים לברית מילה, ואפילו את פסוק שמע ישראל הם לא אמרו בבוקר, בעוה"ר, א"כ הוא רצה לזכות אותם. כיון שראה שבעדות אחרים נוהגים כך, א"כ זאת הזדמנות לזכות את אלה שרחוקים מתורה. לכן אמרנו אז, שאם זה כך, תלוי מי הוא הציבור. אם הציבור חלקם חילונים, אולי כדאי לזכות אותם. אבל כאשר זהו ציבור של בני תורה, הדבר מיותר.

אבל עכשיו אני קצת מתחרט, וכבר הרבה זמן אני חושב על כל הנושא הזה. ראשית, כיון שאני רואה בדר"כ בבריתות, שבלא"ה נשאר זמן פנוי שלא עושים בו שום דבר. בין כה וכה לא אומרים כלום, המוהל מתכוון למילה, המשתתפים כבר אמרו את ההלל 'ברוך אשר כבודו מלא עולם וכו', ועד שמגיעים לברכות ישנן כמה דקות שקטות שאין בהם כלום. א"כ, עדיף שיגידו זאת. אפילו שיגידו מזמור תהלים, אבל למה שישבו בשתיקה? א"כ שיגידו שמע ישראל וי"י מלך יי"י מלך. לכן מבחינה זו חושבני שאין בעיני לומר זאת.

אולם לפי מה שאמרנו קודם, חושבני שאדרבה, יש עניין לומר זאת, בכדי לעורר את הציבור לחזור בתשובה. דהיינו, כיון שאליהו בא ומכפר על העוונות, וכפי שאמרנו זאת היתה מטרת קנאותו, כדי שזיכפר על בני ישראל. ויכול להיות כי די בכך שמתעוררים לחזור בתשובה, כפי שאמר מהרח"ו, שמילה זה כמו לגבי חתן, שמוחלים לו על עוונותיו, ואין הכוונה דוקא אם יחזור בתשובה, כמו לגבי תשובה ביוה"כ. אצל חתן ובברית מילה, אפילו אם רק רוצים לחזור בתשובה, חושבים על כך, כבר בכך מוחלים להם על עוונותיהם.

דהיינו, אין הכוונה שזה לא מזיז לו כלום, אלא שהוא רוצה לתקן את עצמו, א"כ אפילו שלא חזר בתשובה עדיין, לא עשה סיגופים ותיקונים,

במלים אחרות, חושבני שנפלה פה טעות. דהיינו, הגאון ר' יהונתן אייבשיץ הוא שהבין כך, יצא לו שחג סוכות יהיה במרחשון, ואנחנו דננו כיצד איך המצוה משתנה, עשינו פלפול ואמרנו כל מיני תירוצים. אמנם אם אכן היה מדרש מפורש כזה, נִיחָא. אולם כנראה שאין כזה מדרש. פלא שהוא כותב לשון 'עכ"ל', כי אין דבר כזה, הדבר לא נמצא.

בכל אופן, מה שכן כתוב בילקוט שמעוני וישעיה ס', תק"ג הוא כך, כתיב והיה מדי חודש בחדשו, והיאך אפשר שיבא כל בשר בירושלם בכל שבת ובכל חדש? אמר רבי לוי, עתידה ירושלם להיות כארץ ישראל, וארץ ישראל ככל העולם כלו. והיאך באים בראש חדש ובשבת מסוף העולם?

שמעתם? בראש חדש! זה לא כמו שהבין בעל יערות דבש, שהכוונה שבכל חודש יהיה רגל, אלא שהם יעלו בכל ראש חודש. כמו שכתוב, שלפני מעשה העגל, היה אמור להיות מועד בראשי חודשים. א"כ לעת"ל יהיה כך בכל ר"ח ושבת. אלא העבים באים וטוענים אותם ומביאים אותם לירושלם, והם מתפללין שם בבוקר, והוא שהנביא מקלסן 'מי אלה כעב תעופינה'.

לכן חושבני שנפלה טעות בספר, כנראה התערבבו הדברים. כך הוא פירש את המדרש, אבל למעשה לפי המובא שם בילקוט שמעוני בישעיה וגם בתהלים, וכן במקומות אחרים שמובא דבר זה, מדובר על ראש חודש עצמו, ולא שיהיה חג בכל חודש.

האמת היא, שגם טענתו שהחג צריך להיות במרחשון כיון שזהו סוף האסוף, גם דבר זה אינו ברור. כי בגמ' במסכת תענית ודף ד' ע"ב כתוב במפורש שזמן האסוף בא"י הוא בתשרי. מה שכתוב שיש 'פירי בְּדִבְרָא' בחודש מרחשון זה בבבל, לכן הם שואלים את הגשמים רק בשביעי במרחשון, אבל בא"י זמן האסוף הוא

עצם הרצון לחזור בתשובה, זה כבר נחשב לו. א"כ כדאי שתהיה התעוררות זאת באמירת פסוקי שמע ישראל וי"י מלך, כי גם הרשעים שלא יחזרו בתשובה, אבל עצם הדבר שהם ירצו לחזור בתשובה, זה כבר מוסיף להם זכות.

גם באמירת 'אנא י"י הושיעה נא' יש תועלת, כי זו תפילה כדי שלא יהיה איזה מכשול ח"ו, שלא תהיה איזו טעות בברית מילה, שהמוהל יעשה הכל כדת וכדין, שלא יקרה ח"ו שום נזק. א"כ אלו תפילות טובות, ולכן חושבני שהדבר דוקא רצוי.

השלמה בעניין חידוש בעל יערות דבש, שחג הסוכות לעת"ל יהיה בחודש מרחשון, תיקון דברים מהשיעורים הקודמים והנחת כל העניין בצע"ג.

ברצוני לומר דבר נוסף בקשר למה שדיברנו בשיעורים הקודמים ומוצש"ק ויחי ומוצש"ק שמות ה'תשע"ג, אמרנו חידוש גדול בשם בעל היערות דבש, על הפסוק שקראנו השבת בהפטר, וְהָיָה מִיָּדִי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמִיָּדִי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמִר י"י [ישעיהו ס"ו, כ"ג], אבל כעת אני קצת מתחרט מעניין זה, כי אולי חלה טעות בספר.

לשון היערות דבש כך הוא, לעתיד יהיה כל חודש וחודש רגל לעלות לציון. ניסן, פסח, אייר, פסח שני. סיון, עצרת. תמוז, ט"ז. אב, ט' באב. אלול, ראש השנה. תשרי, צום. מרחשון, חג הסוכות. כסלו, חנוכה. טבת, י"ב. שבט, ט"ז בו. אדר, פורים. בכל חודש יהיה חג. וראוי עכשיו החג להיות במרחשון, כי הוא סוף האסוף. דהיינו חג סוכות צריך להיות במרחשון. אלא אמר הקב"ה, לא רציתי להטריח בְּנֵי שִׁיעָלוֹ לְרֹגֶל וַיָּשׁוּבוּ בִּימֵי הַגְּשָׁמִים, עכ"ל.

הוא מביא זאת בשם המדרש, אך יגענו ולא מצאנו מדרש זה בשום מקום. המציינים ציינו לעיין בילקוט שמעוני, אבל הדבר לא כתוב שם, ואפילו הייתי אומר שישנה אולי קצת סתירה משם.

בתשרי. א"כ מבחינת מה שכתוב בתורה 'חג האסיף', זה בחודש תשרי. א"כ גם טענה זו לא מובנת.

לכן, כל הנושא הזה צריך עיון גדול. כל החידוש הזה, שחג הסוכות יהיה במרחשון, ור"ה יהיה באלול, כל זה צריך עיון, כי לא מצאנו זאת במפורש, והדבר גם קצת תמוה מכמה וכמה סיבות ושאלות שישנם בדבר זה.

השלמה בעניין 'כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו', ותוספת דברים בעניין האחדות ומניעת מחלוקת.

אני רואה שלא נותר הרבה זמן, הבטחתי [בשיעור הקודם] שאקרא לכם דברים חשובים שדרש רב אחד [הרה"ג בונים שרייבר שליט"א] לפני שנה בערך, הדברים נאמרו בלי שום קשר למה שקורה היום. הוא דיבר דברים חשובים מאוד, תמיד ועכשיו, וכדאי לדעת זאת. כיון שלא אספיק לומר דברים נוספים אחרים שרציתי לומר, לפחות אגיד בס"ד רק את העניין הזה.

היום ידועה בעולם המחלה הקשה, שמשתדלים לא להזכיר את שמה, שהיא בבחינת אסון. ממש בכל יום אנשים סובלים קשות מהמחלה הזאת, או שמתים, במימדים שלא היו בעבר. הדבר ממש מדהים. יש מחלות גרועות איומות, אבל יש להם תרופה. אבל המחלה הזאת, אם לא תופשים בעוד מועד. זה מה שכתוב 'אין לו רפואה למכתו'. הוא מביא פה כך, גדולי הדור אמרו, שבדור שלנו העניין של בזיון ת"ח, זה מכה קשה מאוד, וזה הסיבה הכי גדולה לעניין הזה, המצב הוא נורא נוראות.

דרך אגב, לא רק על זה נאמר כך, אלא ישנם שלשה דברים שעליהם כתוב 'אין רפואה למכתו'. כל המבזה ת"ח, אין רפואה למכתו. כל השונא משפט, אין רפואה למכתו. זהו מאמר לא ידוע, כי הוא מובא במדרש הגדול

בפרשת יתרו על הפסוק 'אם את הדבר הזה תעשה' [עמוד תשס"ח], כך הוא כותב, גדול הוא המשפט, שכל השונא אין רפואה למכתו, שנאמר האף שונא משפט יחבוש [איוב ל"ד, י"ז]. ואין חבישה אלא רפואה. יש מושג של 'שונא משפט'. אדם שיש עליו תביעות, הזמינו אותו לב"ד ואינו רוצה לבוא, עושה משפט לעצמו, או שעושה כל מיני הפרעות כדי שהמשפט לא יצא לאור, או עושה כל מיני עיכובים בכדי לבלבל, אדם זה נקרא שונא משפט. וישנו דבר נוסף שכתוב עליו 'אין רפואה למכתו', זהו מי שעבר על נידוי חכמים, כך כתוב בגמ' מסכת שבת.

מה המושג אין רפואה למכתו, דיברנו על כך [מוצש"ק ויגש ה'תשע"ג] שהדבר כפשוטו, מכה ממש. חוץ מהרמז שיש בכך, שיצר הרע הוא המכה, אבל כך גם במציאות, וישנם כמה הוכחות לזה, שסובלים ח"ו ממחלות שלא מוצאים להם את התרופה, ואפילו אם מרפאים הוא לא מתרפא.

הוא כותב כך, המצב שאנחנו חיים היום, הכל הפך להיות פוליטיקה. כל שני צדדים, בכל נושא ועניין, הפך להיות פוליטיקה. אפילו שאלה הכי פשוטה. יש ויכוחים בכל מיני הלכות, איך צריך לנהוג, כך או כך? מובן, יכול להיות שיהיה ויכוח, אבל מחלוקת בין בית שמאי לבית הלל נהגו כבוד זה בזה, האמת והשלום אהבו, מה פירוש? אתה אוהב את האמת, אבל תאהב גם את השלום. תאחז מה שאתה אוהב, זה זכותך, זה חובתך. אבל זה לא קשור, מפה ועד מחלוקת, אין שום קשר אחד לשני.

היום היגענו למצב שכל ויכוח בין כל שני... מי? לא משנה מי, שני רבנים, שני ראשי ישיבות, שני מנהיגים, שני אדמו"רים וכו', מה שלא יהיה, זה אוטומטי הופך להיות מלחמה פוליטית עם השמצות. כל אחד מדבר על הצד השני, כאילו הוא אחד הריקים. לא צריך לפרט, כולנו

לאחר שמעיין הוא מוצא את התשובה, הוא נחשב תלמיד חכם, בדרגה הכי פחותה. ק"ו שמכאן והלאה, הוא נחשב תלמיד חכם.

ממשיך אותו רב ואומר כך, אנחנו חיים בדור של ביזוי ת"ת. כולנו יודעים את זה, אני לא מחדש שום דבר. כל מצב, כל חוג וחוג, כל רסוס של חוג, כל חצי חוג, כל רבע חוג, כולם משמיצים את כולם. אם זה ברבים, אם זה בפרהסיא, אם זה בצנעא. אני לא צריך אפי' לדבר, כי באפס הרגו איש.

אין תרופה למכתו, אני חוזר מה שאמרו גדולי הדור. א"כ אלו דברים שכבר היו בעבר. במצב של היום, מי שהוא מוגדר כת"ת, רבינו יונה אומר שזה עוון פלילי לבזותו. אתם יודעים מה פירוש לבזותו? לא פירוש להדביק עליו מודעות ברחובות. פירוש, לדבר עליו, ללגלג עליו, להסביר את מה שהוא עשה בכל מיני חשבונות, וחשבונות חשבונות. א"כ מכאן והלאה, צריכים לקחת דברים אלו לתשומת לב.

נשאלה שאלה בסוף השיעור הקודם, שאל זאת בני הרב שאול יצ"ו, החתן דנן, על כך שכתוב בגמרא, דור שבן דוד בא, קְטִיגּוֹרָא בתלמידי חכמים [כתובות ק"ב ע"ב].

צריך לדעת, ישנו מאמר מבהיל בתנא דבי אליהו זוטא [פרק כ"ב], אם ראית דור שהתלמידי חכמים שבו יש להם מריבה זה עם זה, תשמעו דבר איום ונורא, הרי אלו יש להם עמוקות רעות בלבבם. ואם ליבם ללמוד תורה ואינם מקיימים את התורה, אין דינם אלא לגיהנם. לכך נאמר ז'הגד לעמי פשעם', אלו תלמידי חכמים. ז'לבית יעקב חטאתם', אלו עמי הארץ. אינני יודע, אולי מדברים על הדור שלנו. אם ראית דור, חושבני שהיגענו לדורנו.

מה הפירוש, 'דור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים'?

מכירים את המצב. מבחינה מסויימת זה מין עבירה כזאת, שכלל הציבור באופן כללי מאד לקוי בזה.

יש הלכה שאסור לבזות ת"ת, אז מה הפשט? מדברים על ת"ת שאתה אוהב שהוא כל מה שאתה אוהב? הוא הרב שלך? את הרב שלך בטח לא תבזה. הרב שלך, זה הרב. אלא הכוונה הפוך, רב שלא מוצא חן בעיניך, אחד שיש לו שיטה אחרת, והוא הפוך מהרב שלך, הדעה שלו, אבל הוא ת"ת.

הרב שכותב זאת הוא אשכנזי, אמנם ברמ"א כתוב שאין דין ת"ת בזמן הזה, אבל פסקו כל הפוסקים שכל זה רק כשמדברים על נידוי לקנוס תשלום ליטרא זהב, אבל איסור שמבזה ת"ת זה איסור שקיים גם כהיום.

כל מי שנקרא בדור הזה ת"ת, זה איסור חמור ביותר לבזות אותו. לא עושים השוואה לפי מה שהיה בדורות האחרים, אלא לפי הדור שלנו. מי שנחשב ת"ת לפי הדור הזה, הוא הנחשב תלמיד חכם.

דרך אגב, זו שאלה בכל התורה כולה. אנחנו פוסקים, שיש דין תלמיד חכם בזמן הזה. האשכנזים אומרים שאין דין זה בזמנינו, ולכן הם לא מספידים, לא אליכם, ת"ת שנפטר בר"ח, או בכל יום שאין בו תחנון, ואפילו בחוה"מ. אנו נוהגים להספיד ת"ת שמת בימים הללו, כי נקטינן שמספידים ת"ת בפנינו. אולם הרמ"א והביאור הלכה כותבים, שאין דין ת"ת בזמן הזה, ולכן הם לא מספידים.

מה נחשב תלמיד חכם? כותב מהרי"ץ [בשור"ת פער"צ ח"ג סי' כ"ז], שלא צריך שיהא בקי בכל התלמוד, ואפי' לא במסכת אחת, אלא אפילו עניין אחד שבו הוא תלמיד חכם. ואפי' לא צריך שידע להשיב בכל עניין ועניין, אלא אפי' רק באחד מהמקומות. ויתרה מכך, אפילו שאינו משיב מיד, אלא שהוא צריך לעיין, אבל

רש"י מסביר, שיעמדו על תלמידי חכמים הרבה משטינים ומלמדים חובה. בשו"ת מהר"י בן מיגאש [סי' מ'] כותב, שיהיה באותו דור שנאה יתירה מן הרשעים בתלמידי חכמים. אנחנו רואים זאת. אבל המהרש"א והעץ יוסף מפרשים שהדברים כפשוטם, שהת"ח עצמם לא יאהבו איש את אחיו, לא ידונו זה את זה לזכות כי אם לחובה ולקיטרוג, ועל ידי זה תרבה המחלוקת ביניהם. כך כותב העץ יוסף שם בכתובות, ומהרש"א במסכת סנהדרין. ויש אומרים, ששני הפירושים נכונים. הר"י אברבנאל מביא את שני הפירושים, שיהיה קטיגוריא בין התלמידים מהם לעצמם, ואליהם מצד האויבים. א"כ זהו המצב.

הגמ' במסכת יומא [דף ע"ב עמוד ב'] אומרת, כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו, אינו תלמיד חכם. זהו מה שנאמר על הארון 'וציפית אותו'. הארון, הוא משל לתלמיד חכם. 'מבית ומחוץ תצפנו', תצפה אותו וזהב מבית ומחוץ. אבל אם אין תוכו כבדו, אינו תלמיד חכם.

לצערינו כמו שדיברנו, הפוליטיקה מסביב, כילתה היום כל חלקה טובה. פוליטיקה היינו, פה לא תהא קאי. נוטריקון. אבל ישנו עוד רמז, אל תקרא פוליטיקה, אלא פליטת קיא. תתרחק מזה, כי הדבר מאוס. במקום המלה שקר ורמאות, כבר לא יפה להגיד שקרנים, אז אומרים פוליטיקה. עידנו את המלה. אמרו, זאת כבר מלה אחרת, א"כ כביכול זה כבר נהיה כשר. אבל יש בזה את כל המיאוס, בעוה"ר.

אולם צריכים לדעת. אנו צריכים להיזהר, לא מן הצדוקים ולא מן הפרושים, אלא רק מן הצבועים. יש אנשים שמראים את עצמם כאלה, אבל בכל אופן תלמידי חכמים אמיתיים, מרבים שלום בעולם, שנאמר 'וכל בניך לימודי י"י ורב שלום בניך'.

מה הפירוש על פן יאמר בפספר מלחמות י"י ובמדבר כ"א, י"ד? ישנן מלחמות, אבל יש מלחמות ה'. אם אתה רואה מריבה, שאפי' בסופה היא עדיין נשארה מריבה, זה אינו 'מלחמות ה' ואינה לשם שמים. אם ת"ח מתווכחים לשם שמים, צריך שתהיה אהבה בסופה. וְכָל בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי י"י וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךְ [ישעיהו נ"ד, י"ג]. אבל אם רואים ח"ו הפוך, סימן שזה אינו לשם שמים. כשיש ויכוח אמיתי בין ת"ח לשם שמים, בסופו של דבר הם נעשים אוהבים.

אבל בעוה"ר צריכים לדעת, שזה גם בעוון הדור. כמו שאמרו חז"ל, שאם ח"ו הדור אינו ראוי, א"כ הקב"ה עושה שגם מי שינהל אותם יהיה ח"ו לא ראוי. אם יש עמא זכאה, כולי עמא זכאה. אבל השאלה מאיפה זה מתחיל.

צריכים אנו להתפלל, שהקב"ה יזכנו, שבע"ה יתקיים בנו מקרא שכתוב, י"י עז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְכַרְךָ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם [תהלים כ"ט, י"א], אבי"ר.

שובו בנים שובבי"ם

מועדי השם

פסקי דינים והנהגות לימי שובבי"ם ת"ת על פי הוראות מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

בעל שו"ת עולת יצחק ב"ח, ש"ע המקוצר ח"ח, ועוד

מעלת ימי השובבי"ם

א. ימי שובבי"ם ת"ת (שהם שמונת השבועות שקוראים בהם בס"ת פרשיות שמות וארא בא בשלח יתרו משפטים תרומה תצוה) הם ימים מיוחדים לתיקון עבירות באופן כללי, ובפרט לתיקון ענייני הקדושה, וצריכים אנו לנצל ימים אלו, לבל יחמקו מאיתנו ללא תועלת, ובפרט בשנה מעוברת.¹

התעוררות לתשובה

ב. אדם המרגיש התעוררות לתשובה בימים אלו, כל יחשוב שהוא דבר טבעי וסתמי, אלא צריך לידע שזוהי בת קול היוצאת מן השמים לעוררו, ושזיכוהו מן השמים לשמוע אותה.²

תיקון העבירות לתלמידי חכמים

ג. בענין התענית לתיקון העבירות, בת"ח שתורתם אומנותם, ישנה מחלוקת בין הפוסקים למקובלים. הפוסקים כותבים שבמקום להתענות בפועל, אפשר לת"ח לתקן עבירותיו ע"י צדקה או עסק התורה.³ והמקובלים כותבים שבכל מקרה גם בעלי תורה אינם פטורים מענין התענית.⁴

עבר אותה עבירה מספר פעמים

ד. כל התיקונים (ספר הרוקח בה' תשובה, האר"י ז"ל שער רוח הקודש, ארחות צדיקים שער התשובה) הוא רק אם עבר על עבירה פעם אחת. אבל אם חזר ועבר מספר פעמים על אותה עבירה בזה יש שלוש שיטות:

יש אומרים שאת כל עבירה ועבירה שעשה, צריך לתקן בנפרד, ע"י מספר התעניות הנצרכים לה כפי תיקונה.⁵ יש אומרים שמספיק ג' פעמים לחזור על התיקון, ובה מתקן אותה עבירה ואפילו עבר אותה הרבה מאוד.⁶ ויש אומרים שתיקון אחד מועיל לתקן כל הפעמים שעבר את אותה עבירה,⁷ ולכן המיקל יש לו על מה שיסמוך.

עבר אחת משלושת עבירות החמורות

ה. אע"פ שיש אומרים כי על שלושת העבירות החמורות (גילוי עריות, שפיכות דמים וע"ז) אין מועילה תשובה, ואף אם עשה תשובה יקבל ענשו בעולם הבא.⁸ העיקר כדעת מהרי"ץ וכן החיד"א שאין עבירה שלא ניתן לתקנה ע"י תשובה.⁹

השתתפות בסעודת פדיון הבן

ו. המשתתף בסעודת פדיון הבן, נחשב לו כפ"ד תעניות.¹⁰

הניעור באשמורת הבוקר

ז. הניעור באשמורת הבוקר שעה אחת קודם היום ועוסק בתורה, כל היום ההוא והלילה הבא אחריו, עד לאחר תפילת השחר של היום השני ולא מפסיק מלהגות בתורה, רק לעת מצוא ולהתפלל ולאכול סעודה לשובע נפשו ולא למותרות, הרי זה נחשב לתשושי כח, ועולה לו ל"ג תעניות. (חמדת ימים ח"ב פ"א אות ס"א).

תענית הראב"ד

ח. תענית הראב"ד, דהיינו שמכין לעצמו מאכל שאוהב, ומתחיל לאכול ומפסיק באמצע.¹¹ וזה גם מועיל כצירוף לתעניות, בבחינת תוספת על העיקר.

מקורות וצינונים

1. ש"ע חלק ששיהל' שמירת הברית סי' ר"ד סי"ז.
2. שערי יצחק בא התש"ע. נפלאות מתורתך פרשת שמות (בכתובים).
3. כף החיים (סימן תקע"א ס"ק ח') בשם זרע אמת (ח"א סימן פ"ט) שהשיג על השל"ה ואסר לת"ח להרבות בתעניות וסיגופים היכא דלא מצי לצעורי נפשיה. ע"ש. ועוד כתב שאם נודעו לו חטאיו אשר חטא שראוי להתענות עליהם מחויב הוא להתענות בפועל. כתב ארחות צדיקים (לפני שמנה את כל מנייני התעניות לכל עבירה) שבדורות אלו שאנשים חלשים, אם הוא בעל תורה, יש להקל עליו, אבל יעסוק בתורה עסק גדול ומקורו ממה שאמרו חז"ל (ויקרא רבה כה. א.) אם נכשל אדם בעבירה ונתחייב מיתה ביד שמים מה יעשה ויחיה, אם למוד להיות קורא דף אחד יקרא שני דפים, לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים וכו'. אלמא יש כפרה ברוב לימוד. עיי"ש.
4. ויתר על כן כותב בשו"ת זרע אמת שעל ת"ח לא נאמרו כלל ענייני התעניות, היות וע"י התעניות יתמעט לימוד התורה ועדיף שילמד ולא יתענה (ודעת האר"י ז"ל דאף שממעט הלימוד, יתענה לתקן הפגם). אבל ראוי שיעשה לפחות פעם אחת בשנה פ"ד תעניות. ובזמנינו במקומות שעושים את התיקונים הנ"ל, מתענים יום אחד שני או חמישי ועושים פדיון לפ"ד תעניות, דהיינו נותנים מחיר סעודות של פ"ד ימים (ג' סעודות ביום).
5. והברכי יוסף הוסיף בשם האר"י ז"ל שמחויב להתענות במקרה כזה אף שממעט הלימוד עי"ז. ועיי"ע שם באורך.
6. מובא באגרת התשובה להגר"ז דף צ"ב פרק ג'.
7. הגרי"ח בשו"ת רב פעלים ח"ג או"ח סימן ל"ה.
8. הובאו דבריהם בסמיכת חכמים על מסכת ברכות דף כ"ח ע"ב.
9. מהרי"ץ בעץ חיים ח"א (דף קכ"ה ע"ב), גבי פסוק תשב אנוש עד דכ"א. והחיד"א בספר דבש לפי (ע' תשובה אות י"ט) והוכחתו שדור המבול עשו את כל העבירות ואם היו חוזרים בתשובה היה מועיל להם לבטל את המבול כדאי' בסנהדרין דף ק"ח ע"א. [ובנפלאות מתורתך פ' קדושים הארכנו על זה. יב"ן]
10. ורמז לכך נאמר "ויקח משה את כסף הפדיונים" (במדבר, ג' מ"ט), שנאמר בענין פדיון בכור. פ"ד-יום. ויש לזה מקור, כמבואר בנפלאות שם דף ע"א.
11. עי' מג"א סימן תקע"א סק"א, ושאר אחרונים שם.